

BILAG I KLASSEKAMPEN 4. MARS 2019

MUSIKK MAGASINET

Oslo-samtalen

«Norsk» plate: Vi var med under iranske Mahsa og Marjan Vahdat og amerikanske Kronos Quartets musikalske toppmøte.

FOTO: JOHN TRYGVE TOLLEFSEN

ELDBJØRG HEMSING | HURULA | OPERAFESTUKENE I KRISTIANSUND | SLEAFORD MODS | BYLARM

Ute nå: Iransk-amerikansk toppmøte i Oslo.

Stedet bortenfor

Iranske Mahsa og Marjan Vahdat og den amerikanske Kronos-kvartetten tror på musikken som en møteplass ingen kan mure inne. Vi ble med på innspillingen av ferske «Placeless».

INTERVJU

Av Martin Bjørnensen (tekst) og John Trygve Tollefsen (foto)

Det er tidlig i november og bikkjekaldt i Oslo, særlig om man er vant med klimaet i byer som San Francisco eller Teheran.

– Men det går helt greit, sier David Harrington til meg under en pause i innspillingen han er en temmelig sentral aktør i, her i Kulturkirken Jakob på vestbanken av Akerselva.

– Kirken knirket litt da vi måtte skru opp varmen før i dag. Men sånt skjer under innspillinger.

Fiolinisten fyller 70 i september, og det er litt over 45 år siden han grunnla Kronos Quartet, opprinnelig i Seattle, men siden '78 har kvartetten hatt base i nettopp San Francisco. Hank Dutt på bratsj og medfiolinist John Sherba har vært med like lenge, som en del av det kvartetts mange fans kanskje vil kalle den «klassiske besetningen» til Kronos. Mens cellist Sunny Yang kom inn relativt nylig, i 2013. Deres kollektive CV er velkjent langt utenfor kretsene en strykekvartett vanligvis kan håpe på å nå ut til, med over tusen verk skrevet spesielt for kvartetten, av noen av de største i deres samtid, fra nordamerikanske storheter som Glass, Reich og Riley til Kaija Saariaho, Arvo Pärt og Henryk Górecki.

På plate slapp de bare i løpet av 2018 fullengders samarbeid med så vel Laurie Anderson som komponist Michael Gordon (grunnlegger av institusjonen Bang on a Can), året før blant

annet et album med Mali-musikerne i Trio-Da-Kali.

– De er virkelig en nasjonalskatt, sier søstrene Mahsa og Marjan Vahdat, skjønt enige seg imellom da vi snakker med dem etter onsdagens innspillingsøkt, og med klar referanse til den etter hvert unike posisjonen Kronos Quartet har fått innen amerikansk ny musikk – og langt bortenfor.

Langt bortenfor, sjangermessig og geografisk, for som bare det lille utsnittet av navn nevnt over her i vår meget komprimerte oppsummering understreker, kjenner virksomheten til Kronos få grenser.

– De har lenge arbeidet veldig internasjonalt, og jobbet med musikere fra hele verden. Slik vi også har gjort mye av, i disse 15 årene sammen med KKV og Erik, sier yngstesøster Marjan.

KKV, ja. For siden søstrene bidro på prosjektet «Lullabies from the Axis of Evil» i 2004 – en konkret musikalsk respons på krigersk retorikk fra daværende amerikansk administrasjon, der president George W. Bush definerte Nord-Korea, Irak og Iran som «ondskapens akse» under sin State of the Union-tale i 2002 – er det Kirkelig Kulturverksted som har gitt ut elleve album med de to sammen, hver for seg og i samspill med andre musikere fra hele verden. Fra den nå avdøde bluesmester Mighty Sam McClain, til norske SKRUK, tyrkiske Coskun Karademir ... og nå Kronos Quartet.

Og med Erik som produsent, Hillestad så klart, KKV-sjefen som er høyst tilstedeværende under innspilling i kulturkirka. Der han også er produsent. Det bør skytes inn at både Kronos-Harrington og søstrene Vahdat ovenfor Musikkmagasinet insisterer på å gå «on the record» med skamros av Hillestad. For Mahsa og Marjan er han ikke bare produsent, men en kjær venn, og «hele staben i KKV er som en nær familie, som beveger seg sammen på vei mot et mål.» Og jo mer Harrington har

«PLACELESS»

- Album utgitt på Kirkelig Kulturverksted fredag som var, med amerikanske Kronos Quartet og søstrene Mahsa og Marjan Vahdat.

- Repertoaret består av tonesatte dikt fra klassiske og kontempore persiske poeter, arrangert av fire forskjellige arrangører.
- Albumet ble spilt inn rett etter konstallasjonens første opptreden med alle medvirkende på scenen, under forårets Oslo World-festival. Musikkmagasinet var til stede med journalist og fotograf under innspillingen, tidlig november i Jakobskirken i Oslo.

jobbet med Hillestad på dette prosjektet, og jo flere konversasjoner han har hatt med ham, «jo mer synes jeg Erik er et av de mest inspirerende menneskene jeg vet om, noe sted.»

Her i Jakobs kirke er Hillestad husvarm bak den provisoriske «konsollen» opp mot veggen, et relativt enkelt portabelt oppsett (én rom-mikrofon, ellers seks linjer rett inn) styrt av KKV-veteran Martin Abrahamsen (som har gjort de fleste av søstrenes innspillinger, mange av dem i dette rommet). Mellom de to sitter Atabak Elyasi, sentral arrangør på albumet og dessuten Mahsas ektemann. Med score på iPad gestikulerer han konsentrert det rytmiske meteret under opptak. Mellom opptak diskuteres for eksempel små rytmiske variasjoner i intonasjonen på tre separate bratsjtøner – Hillestad sitter foran sitt fysiske noteark, og foreslår en legato akkurat der, i andre del av takt 47.

Harrington mener det hele trenger å høres mer integrert ut, ikke så mye som at kvartetten følger Mahsa, som er solist i første vers av denne sangen, «My Ruthless Companion». Et arrangement Sahba Aminikia har gjort av Mahsas tonesetting av ellevehundretalls-poeten og mystikeren Rumi. Og en kollektiv tolkning som man alt der og da, midt under innspillingen i kirkerommet, skjønner at vil ende opp som et stort høydepunkt på albumet som er ute den uka du leser dette.

Der den ubøyelige, nær metronomiske pulsen i det poengterte strykerarrangementet, møter det lyriske uttrykket til Rumi, Mahsa og

JADA, MAHSA: Mahsa Vahdat i dyp konsentrasjon, under innspilling av hennes (og søsterens, og Kronos Quartet og arrangør Sahba Aminikia sin) tolkning av poeten Rumi's drøye sju århundrer gamle ord.

Rumi-via-Mahsa, og en helt annen type rytmikk som er høyst hørbar og minst like synlig der på kirkegulvet, der Mahsa står foran mikrofonen med svaiende bein i mørkeblå jeans. Venstre hånd rundt notearket med arrangementet (til tross for stativet foran henne), med høyre hånd markerer hun runder, men tilsynelatende også intensitet og tonehøyde, samtidig som neven og fingrene åpnes og lukkes i et komplekst spill med usynlige ventiler som om hun dirigerer sin egen vibrato. Bevegelse i andre enden av kirkerommet er en merkbar kontrast, der Sunny Yang markerer enere med sitt cello-anslag, John Sherba markerer hver toer med et slag på fiolinkroppen, i en pendelaktig jevn sving.

Over dette sparrer Hank Dutt og David Harrington fram og tilbake på fiolin og bratsj. Det er som om to forskjellige språk gradvis finner en måte å føre en samtale uten oversetter, eller i hvert fall to distinkt

Poesien har ledet vei og hjulpet til å skape musikken.

Mahsa Vahdat

forskjellige tilnærminger til rytmikk, den ene syklisk, den andre pendelaktig. Ja, det er litt av en ordløs dialog som føres her under dette toppmøtet.

Om apropos oversettelser. Det er nettopp denne termen Harrington bruker mens han grunner over og begrunner valget av fire separate arrangører til albumet.

– En arrangør er en komponist som også er en oversetter. Og vi trengte flere forskjellige oversettelser, flere komposisjonelle stemmer, for å gi oss kraft. Vi hadde jobbet med Aftab Darvishi på vårt «Fifty for the Future»-prosjekt (der kvartetten har bestilt femti verker for strykekvartett, fra 25 kvinner og 25 menn fordelt jevnt over kontinentene, og i tillegg gjør alt materiale tilgjengelig online for innøvelse og fremføring for studenter, journ.anm.). Aftab er fra Teheran og bor i Amsterdam, vi elsker skjønnheten i musikken hennes og tenkte at hun måtte møte Mahsa. Og jeg ville at vår langvarige komponist/arrangør/oversetter-venn Jacob Garchik skulle ha en stemme på dette albumet også, så han gjorde to sanger. Mens Atabak har vært del av prosjektet helt fra begynnelsen.

Den viktigste arrangørstemmen er nok likevel Sahba Aminikia, som har gjort seks titler inkludert nevnte «My Ruthless Companion». Det var iransk-amerikanske Aminikia som opprinnelig nevnte at det bodde en fantastisk iransk sanger i nærliggende Bay Area, i en løst prat med Harrington for tre års tid siden. Det resulterte i at Kronos inviterte Mahsa Vahdat til å opptre med dem på sin årlige festival i 2017. I salen satt Erik Hillestad, så klart, og dermed var snøballen satt i gang. Neste år satt for øvrig også Marjan i salen, på turistvisum fra sitt midlertidige hjem i Amsterdam (begge søstre lever usikre eksiltilvæ-

relser, grunnet den mildt sagt utsatte posisjonen kvinnelige musikere har i hjemlandet). Selv om hun egentlig skulle stått på scenen med Kronos og søsteren. Men byråkrati rundt arbeidstillatelse, sannsynligvis forverret av brennbare iransk-amerikanske relasjoner på politisk nivå, forhindret dette.

De to søstrene sto ikke sammen på scenen med Kronos før under 2018-utgaven av Oslo World, to dager før innspillingsstart i Jakobskirken, på Cosmopolite i Oslo. I salen satt et fjertret publikum, inkludert Musikkmagasinets utsendte. Som blant annet la merke til noe verdt å spørre om et par dager senere – poesien tilsynelatende sentrale rolle i dette prosjektet, hvordan poeter som Rumi og Hafez, men også nylig avdøde Mohammad Ibrahim Jafari, konsekvent ble introdusert FØR arrangør og/eller komponist. Sier dette noe om poesien rolle i persisk kultur – og persisk musikk?

Mahsa: Irans historie har beveget seg opp og ned, ett dynasti vil utsette det forrige og all den store kunsten som tilhørte den, og så videre. Men poetene er en sann og pålitelig referanse for oss, som har overlevd alt dette. De er viktige, for de er også store filosofer og tenkere. Og vi får mange av våre humanistiske verdier fra poesien til Hafez, Rumi, Khayyam, Feruz. De snakker til alle i Iran, og også til verden utenfor. Budskapet er tidløst, og i virkeligheten også stedløst. Musikken hadde en viktig rolle i hvordan denne poesien ble formidlet muntlig, fra generasjon til generasjon, til det ble et repertoar, som ble samlet på attenhundretallet. Så poesien har ledet vei og hjulpet til å skape musikken. Når vi lager musikk følger vi i veldig stor grad rytmen i poesien.

Marjan: I den persiske kulturen er poesi alltid til stede, du har hørt de store poetene siden du var et barn. Og du hører dem fortsatt, poesien er fortsatt til stede, og sensuren i de andre kunstformene gjorde denne poesien veldig populær og sterk. Det var det eneste de ikke kunne stoppe.

Mahsa: Men jeg er sikker på at om de var i live i dag, ville en poet som Hafez fått problemer! Haha. Poesi er en levende prosess, den har levd med oss som folk og vokst i århundrer. Men den har også vokst sammen med meg som en person, etter hvert som jeg har levd med den, i forskjellige faser av mitt liv. Det er en poesi mettet med symbolene og metaforene i den persiske kulturen og den er dypt rotfestet i kulturen, men den har ikke dette patriotiske eller nasjonalistiske budskapet.

Spørsmålet blir: Hvordan formidle dette budskapet som musiker, om man som Kronos Quartet ikke har farsi som sitt morsmål? Første steg er å skaffe en oversettelse å jobbe ut fra,

HENDER I ARBEID: Kronos Quartet, Mahsa og Marjan Vahdat og Erik Hillestad (med tekniker Abrahamsen og arrangør Elyasi) avbildet *hands on* på hver sin kant av Kulturkirken, under innspilling av albumet «Placeless» 6. november i Oslo.

forklarer Harrington, og fortsetter. – I løpet av arbeidet har vi begynt å høre det lyriske i poesien på en ny måte. Ikke at vi kjenner vokabularet

eller noe slikt, men jeg vil si at ærbødigheten som Marjan og Mahsa har for ordene de synger er veldig inspirerende og veldig vakkert. En

ting Kronos gjør, særlig når vi er involvert med musikere som har et førstespråk som er forskjellig fra vårt, er at vi forsøker å lytte veldig nøye på musikaliteten, intonasjonen og hvordan ordene formes, i språket. Og en av de vakreste tingene med disse dagene her, er at jeg føler at vår forståelse av musikaliteten i disse sangene, virkelig har økt. På forhånd er materialet grundig innøvd sammen i San Francisco, men på et vis er det nå, mens vi gjør innspillingen, at vår lyttreevne har nådd et nytt nivå, der vi forsøker å fusjonere det vi gjør med våre buer med det vi hører Mahsa og Marjan gjøre med sine stemmer. Og det er samværet mellom de to elementene som virkelig skaper opplevelsen. Først for oss, og så for dem som får høre det senere.

Sier fiolinisten, midt i hektiske men også symboltunge dager. Hele dette møtet og samarbeidet står som kontrast til kollapsen i politisk dialog mellom USA og Iran, noe som ble

En arrangør er en komponist som også er en oversetter.

David Harrington

grundig understreket av Hillestad da han introduserte Oslo World-konserten, og innspillingen påbegynnes samme dag som dramatiske nye sanksjoner iverksettes av Trumps administrasjon. Det setter sitt preg på både stemningen og innspillingen, men Harrington understreker at Kronos ville gjort denne plata, på den måten de gjør den, uansett hva som ellers skjedde i verden.

– Men jeg startet Kronos under den amerikanske krigføringen i Vietnam. Og det har vært en rekke kriger siden. Og hver eneste gang en ny har vært startet, har det påvirket arbeidet. Alltid. I den forstand at jeg har ønsket at musikken til Kronos skal kunne være en motbalanse til krig, at vår musikk skal strebe etter å være en stemme for ... forståelse.

Mahsa Vahdat har en lignende, enkel, men i denne situasjonen likevel tungt ladet visjon eller drøm knyttet til dette prosjektet.

– Jeg håper den politiske utviklingen går i en god retning i våre to land, og mellom de to landene. Kanskje jeg er en drømmer, men det kan skje. Det er mitt ønske. Og politikere kan også se på dette prosjektet, og se at vi gjorde dette, med alle disse restriksjonene og alt. Jeg håper de vil lytte til den, i det minste.

martinb@klassekampen.no

Atomic Soul

2019 TOUR

TEDESCHI TRUCKS BAND

"FIERCE, FREE AND BOLD" "DOWNRIGHT SPIRITUAL"
- DC WEEKLY - NO DEPRESSION

10. APRIL - SENTRUM SCENE - TICKETMASTER.NO - TEDESCHITRUCKSBAND.COM

Atomic Soul ICO

BILLETTER: TICKETMASTER.NO / TLF. 815 33 133 // ATOMICSOUL.NO